

Györggyel, a mi "Gyuri bácsinkkal", aki az Erdélyi kirándulásainkon fogja a kezünk, emeli a lelkünk a sok szép látnivaló bemutatásai során.

A napokban összefutottam a Ferenciek terén lévő ABC-ben (ahol 55 Ft-ért kitűnő feketekávét adnak) Fancsali Jancsival, - a kitűnő zenésszel, zenetörténésszel - és mintha egy presszóban ültünk volna, csak úgy állva, legalább egy jó órát beszélgettünk.

Április elején Nagypál Tibor szülinapjára hívott vacsorára, aki - ha valaki még nem tudná, az ország egyik leghíresebb vadásza, még a kapubejáróján is trófea díszel - s bemutatott egy Svédországban élő erdőmérnöknek, aki szintén örmény származék... és ami a legnagyobb kitüntetés (a pazarul készített és tálalt vacsora után), meghívott egy vadászlesre (!)

De sorolhatnám hosszan azokat a szívmeleg, testvéri kapcsolatokat, amelyeket az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületnek köszönhetek.

És köszönhetek még valamit:

Nem voltam ugyan ateista, de számtalan emberen, a népeken esett szörnyűségeket olvasva, látva - és sokszor a saját sorsomon esett igaztalanságokon is elkeseredve - így kiáltottam az égbe: Uram! Ha csakugyan vagy, és ha mindent tudsz, látsz, és ha mindenek felett hatalmad van, miért tűröd az embertelen cselekedeteket?!

De... amióta az Erdélyi Örmény Gyökerek klubjába járok és behatóbban - nem csak olvasom - tanulmányozom is Wass Alberttől Szongott Kristófig az erdélyi emberekről szóló műveket, nem csak eszemmel tudom, hanem lelkileg is rádöbbenem, hogy a Mindenható Úr Isten egyetlen szerelme fia, az Úr Jézus Krisztust is próbára tette, hogy meglássa, megtudja a Földön élő világ, köztük elsősorban az ember, hogy a megpróbáltatásokat hogyan kell elviselni. Az örmények tudták.

Akik évszázadokon át, de különösen 1915-ben, a törököktől elszenvedett mészárlások után, jelentős részben úgy sodródtak szerte a világba, mint ősszel a gyökerét vesztett ördögszekér... Az Erdélyben megtelepültek is érezhették a befogadók összeférhetlenségét, így az örményeknek önmaguk természete fölé kellett kuporogniuk, akaratukat, titkaikat leplezniük, hiszen másként az új haza szokásaival, kultúrájával összeférhetetlennek tűntek.

De - gondolom - miután az új hazától kívül teremtődtek, volt valami ártézikútszerűen fölbuzgó bennük...

Trianon után ezt a sorsmélységből a fölbuzgó erőt már a székelyek, szászok is - jól látták, érezték, és elsősorban a székelyek ölelik ma testvérként az Erdélyben gyökeret vert örményeket, és viszont...

Dávid József

*****

Az "ánibeli" örmények nyelvi érdekességei

Mivel nem vagyok nyelvész, még azt sem mondhatom el, hogy amit most leírok, az tényekben és egész bizonyossággal olyan kérdésekre ad magyarázatot, amelyekre még mások is kíváncsi érdeklődéssel várnak választ. Ennek megértésére talán elmondanék egy egyszerű történetet, amely velem történt meg, jónéhány évvel ezelőtt:

Húsvét vasárnapján örmény misét hallgatok *Minassián* barátom meghívására a Mechitaristák templomában, Bécsben. Régi barátság fűz Minassiánhoz, a fiaink egy osztályba jártak, és amikor végeztek, közösen ünnepeltük a sikeres érettségi eredményét. A templomban a pap mondta örményül a magáét és mivel én egy szót sem értettem az egészről, azon gondolkodtam, hogy vajon mit csinálhatnak a gyergyói véreim vasárnaponként, akik szintén semmit nem érthetnek az örmény miséből. De hát így volt gyermekkoromban is, amikor még latinul miséztek és az akkor egész természetes volt.

Így elmélkedtem magamban, aztán egy idő múltán halkán kértem Minassián barátomat, hogy

"te érted-e, mit mondanak?" A feje csavargásából kivettem, hogy bizony ő sem sokat érthet a dologból, pedig ő Iránban született és állítólag az iráni örmények nyelve a legközelebb állt az "ánibeli" örményekéhez. Aztán kijöttünk a templomból és a barátom megmagyarázta nekem, hogy ez valami más örmény nyelv, amit ő sajnos, csak 25 %-ban ért. Ő úgy állította, hogy ez ún. nyugati örmény nyelv és a számukra nem teljesen érthető, mert ismeretlen nyelvjárást, illetve idegen szavakat is tartalmaz.

Értetlenül bámultam rá a szavak hallatára és mivel kevésbé voltam jártas ezekben a dolgokban, elhatároztam, hogy utána járok. Évek teltek el, amíg ismét érdekelni kezdett a dolog és ekkor olvastam el az ezzel kapcsolatos hiteles dolgokat.

Amint ismeretes, az örmények tekintélyes része a szeldzsuk és mongol hódítás elől a Krím-félszigetre menekült. Az új hazára lelő örmények átvették az akkor a Krímben és a Fekete-tenger északi partvidékén élő kipszak népek által beszélt török nyelvet. Ezek nyelvezete a régiak közül a kunhoz, a mai török nyelvek körében a karaimhoz állt közel. Ez a nyelv már a XVIII. században kihalt. Az idemenekült örmények egy töredéke tovább folytatta útját Nyugat Ukrajnába, ahol főként Kamieniec Podolski és Lwów (Lemberg) környékén telepedtek meg. Innen húzódtak Moldvába, ahonnan nagyrészüket végleg Erdélybe telepedett. Ezekről a helyekről is hoztak magukkal idegen szavakat, főként a lengyelből. Már a Krímben jelentős írásbeliséget hoztak létre, amelyet magukkal vittek abban az írott állapotban, ahogyan ezt akkor leírták.

Ez nagyjából később sem változott, természetesen, behatóbban kellene tanulmányozni és főleg nem amatőr szinten.

Személyes tapasztalataim alapján állíthatom, hogy filológiai végzettséggel rendelkező mai örmények is csak kis százalékban értették meg első látásra a csikszépvízi örmény anyakönyvben írt szövegeket, de mivel ez általában standard szöveg, egy bizonyos idő után már következtetéssel is tudták értelmezni a régi nyelvezetű anyakönyvi bejegyzéseket.

Az "ánibeli" örmények által hozott nyelv is lassan feledésbe merült, mert az európai diaszpórák örmény nyelvezete is alakult az élő örmény nyelv után.

Ez azzal magyarázható, hogy írásbeli utánpótlása a nyelvnek csak innen történhetett, így az élő nyelv szavai lassan egyre nagyobb arányban szorították ki a régi nyelvjárás szavait. Ez - mondhatni - észrevétlenül történt, mivel az igazi, régi nyelvet már nem beszélte nyelvtanilag senki, és akik az újat tanulták, azoknak fogalma sem volt arról, hogy valamikori őseik milyen szavakat használtak mindennapi beszédük során.

Bécs, 2000. márciusa

Dr. Száva T. Sándor

*****

Lapzárta után érkezett:

Nagyszabású rendezvénysorozatot tartott április 30-án Gyergyószentmiklós örmény-magyar közössége, amelynek meghívott védnökei voltak *dr. Issekutz Sarolta* Budapestről és *id. Aján G. Gerő* Siófokról. Részletes beszámoló következő számunkban.

2000. május 5-én emlékestet rendezett a Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzat az örmény genocídium évfordulóján. Részletes beszámoló szintén következő számunkban.

*****

Csak egy kérdés

(avagy: mit jelez az impresszum? - a jelen számunkban közölt, dr. Issekutz Sarolta által írt "Nyílt levél dr. Doncsev Tosóhoz" c. íráshoz csatlakozva)